

Vládní návrh

ZÁKON

ze dne 2005,

kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím antidiskriminačního zákona

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ Změna zákoníku práce

Čl. I

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 88/1968 Sb., zákona č. 153/1969 Sb., zákona č. 100/1970 Sb., zákona č. 146/1971 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 72/1982 Sb., zákona č. 111/1984 Sb., zákona č. 22/1985 Sb., zákona č. 52/1987 Sb., zákona č. 98/1987 Sb., zákona č. 188/1988 Sb., zákona č. 3/1991 Sb., zákona č. 297/1991 Sb., zákona č. 231/1992 Sb., zákona č. 264/1992 Sb., zákona č. 590/1992 Sb., zákona č. 37/1993 Sb., zákona č. 74/1994 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 287/1995 Sb., zákona č. 138/1996 Sb., zákona č. 167/1999 Sb., zákona č. 225/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 238/2000 Sb., zákona č. 257/2000 Sb., zákona č. 258/2000 Sb., zákona č. 177/2001 Sb., zákona č. 6/2002 Sb., zákona č. 136/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 311/2002 Sb., zákona č. 312/2002 Sb., zákona č. 274/2003 Sb., zákona č. 362/2003 Sb., zákona č. 46/2004 Sb. a zákona č. 436/2004 Sb., se mění takto:

1. V § 1 odst. 3 se část věty za středníkem včetně středníku zrušuje.
2. V § 1 odstavec 4 včetně poznámky pod čarou č. 1 zní:

„(4) V pracovněprávních vztazích je zakázána jakákoliv diskriminace. Pojmy přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci a případy, kdy je rozdílné zacházení přípustné, upravuje zvláštní právní předpis.¹⁾“

¹⁾ Zákon č. .../2005 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon).“.

Dosavadní poznámky pod čarou č. 1, 1a a 1b se označují jako poznámky pod čarou č. 1a, 1b a 1c včetně odkazů na poznámky pod čarou.

3. V § 1 odst. 5 se slova „z důvodu uvedeného v odstavci 4“ zrušují.
4. V § 1 se odstavce 6 až 10 zrušují.
5. V § 7 odstavec 4 zní:
„(4) Právní prostředky ochrany před diskriminací upravuje zvláštní právní předpis.¹⁾“.

7. V § 7 se odstavce 5 a 6 zrušují.
8. V § 28 a § 239b odst. 1 se číslo „6“ nahrazuje číslem „4“.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o zaměstnanosti

Čl. II

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, se mění takto:

1. V § 4 odst. 1 se část věty za středníkem včetně středníku zrušuje.
2. V § 4 odstavec 2 včetně poznámky pod čarou č. 7a zní:
„(2) Při uplatňování práva na zaměstnání je zakázána jakákoliv diskriminace. Pojmy přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci, případy, kdy je rozdílné zacházení přípustné, a další právní prostředky ochrany před diskriminací upravuje zvláštní právní předpis.^{7a)}“

^{7a)} Zákon č. .../2005 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon).“.

3. V § 4 odst. 3 se slova „z důvodu uvedeného v odstavci 2“ zrušují.
4. V § 4 odst. 4 se slova „zákonem stanovená opatření, jejichž cílem je předcházení nebo vyrovnání nevýhod, které vyplývají z příslušnosti fyzické osoby ke skupině vymezené některým z důvodů uvedených v odstavci 2 a“ zrušují.
5. V § 4 se odstavce 5 až 12 zrušují.

ČÁST TŘETÍ

Změna zákona o vojácích z povolání

Čl. III

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění zákona č. 155/2000 Sb. a zákona č. 254/2002 Sb., se mění takto:

1. V § 2 odst. 3 se věty druhá, třetí, čtvrtá a pátá zrušují.
2. V § 2 odst. 4 se věta druhá nahrazuje větami „Ve služebním poměru je zakázána jakákoliv diskriminace. Pojmy přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci, případy, kdy je rozdílné zacházení přípustné, a právní prostředky ochrany před diskriminací upravuje zvláštní právní předpis.¹⁾“.

Poznámka pod čarou č. 1 zní:

„¹⁾ Zákon č. .../2005 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon).“.

Dosavadní poznámky pod čarou č. 1, 1a, 1b a 1c se označují jako poznámky pod čarou č. 1a, 1b, 1c a 1d včetně odkazů na poznámky pod čarou.

3. V § 2 se odstavec 5 zrušuje.

Dosavadní odstavec 6 se označuje jako odstavec 5.

ČÁST ČTVRTÁ Změna služebního zákona

Čl. IV

Zákon č. 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon), ve znění zákona č. 131/2003 Sb., zákona č. 281/2003 Sb., zákona č. 426/2003 Sb., zákona č. 359/2004 Sb. a zákona č. 436/2004 Sb., se mění takto:

1. V § 80 odstavec 2 včetně poznámky pod čarou č. 45 zní:

„(2) Ve služebním poměru je zakázána jakákoliv diskriminace. Pojmy přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci, případy, kdy je rozdílné zacházení přípustné, a právní prostředky ochrany před diskriminací upravuje zvláštní právní předpis.⁴⁵⁾“

⁴⁵⁾ Zákon č. .../2005 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon).“.

2. V § 80 odst. 3 se věta druhá zrušuje.

3. V § 80 se odstavce 5 a 6 zrušují.

ČÁST PÁTÁ

Změna zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Čl. V

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění zákona č. 186/2004 Sb. a zákona č. 436/2004 Sb., se mění takto:

1. V § 77 odstavec 2 včetně poznámky pod čarou č. 35a zní:

„(2) Ve služebním poměru je zakázána jakákoliv diskriminace. Pojmy přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci, případy, kdy je rozdílné zacházení přípustné, a právní prostředky ochrany před diskriminací upravuje zvláštní právní předpis.^{35a)}“

^{35a)} Zákon č. .../2005 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon).“.

2. V § 77 se odstavce 3 až 7 zrušují.

Dosavadní odstavec 8 se označuje jako odstavec 3.

3. V § 77 odst. 3 větě poslední se slova „odstavce 7“ nahrazují slovy „zvláštního právního předpisu^{35a)}“.

4. V § 77 se odstavec 9 zrušuje.

Dosavadní odstavce 10 a 11 se označují jako odstavce 4 a 5.

ČÁST ŠESTÁ Změna občanského soudního řádu

Čl. VI

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 36/1967 Sb., zákona č. 158/1969 Sb., zákona č. 49/1973 Sb., zákona č. 20/1975 Sb., zákona č. 133/1982 Sb., zákona č. 180/1990 Sb., zákona č. 328/1991 Sb., zákona č. 519/1991 Sb., zákona č. 263/1992 Sb., zákona č. 24/1993 Sb., zákona č. 171/1993 Sb., zákona č. 283/1993 Sb., zákona č. 117/1994 Sb., zákona č. 152/1994 Sb., zákona č. 216/1994 Sb., zákona č. 84/1995 Sb., zákona č. 118/1995 Sb., zákona č. 160/1995 Sb., zákona č. 238/1995 Sb., zákona č. 247/1995 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 31/1996 Sb., zákona č. 142/1996 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 269/1996 Sb., zákona č. 202/1997 Sb., zákona č. 227/1997 Sb., zákona č. 15/1998 Sb., zákona č. 91/1998 Sb., zákona č. 165/1998 Sb., zákona č. 326/1999 Sb., zákona č. 360/1999 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 2/2000 Sb., zákona č. 27/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 46/2000 Sb., zákona č. 105/2000 Sb., zákona č. 130/2000 Sb., zákona č. 155/2000 Sb., zákona č. 204/2000 Sb., zákona č. 220/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., zákona č. 367/2000 Sb., zákona č. 370/2000 Sb., zákona č. 120/2001 Sb., zákona č. 137/2001 Sb., zákona č. 231/2001 Sb., zákona č. 271/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 276/2001 Sb., zákona č. 317/2001 Sb., zákona č. 451/2001 Sb., zákona č. 491/2001 Sb., zákona č. 501/2001 Sb., zákona č. 151/2002 Sb., zákona č. 202/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákona č. 88/2003 Sb., zákona č. 120/2004 Sb., zákona č. 153/2004 Sb., zákona č. 237/2004 Sb. a zákona č. 257/2004 Sb., se mění takto:

1. V § 9 odst. 2 se na konci textu písmene a) doplňují slova „, ve věcech rovného zacházení a ochrany před diskriminací“.

2. V 133a odst. 1 se za slova „ve věcech pracovních“ vkládají slova „a jiné závislé činnosti včetně přístupu k nim, ve věcech týkajících se povolání, podnikání nebo jiné

samostatné výdělečné činnosti včetně přístupu k nim, členství v organizacích zaměstnanců nebo zaměstnavatelů a členství v profesních sdruženích“.

3. V § 133a odst. 2 se za slovo „zakázkám“ vkládají slova „, přístupu k bydlení“.
4. V § 133a odst. 2 se slova „organizacích zaměstnanců nebo zaměstnavatelů a členství v profesních a“ zrušují.

ČÁST SEDMÁ

Změna zákona o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku

Čl. VII

V § 4a odst. 1 zákona č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění zákona č. 217/2000 Sb., se za slova „stejná mzda“ vkládají slova „bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, pohlaví, sexuální orientaci, věk, nepříznivý zdravotní stav, náboženství či víru“.

ČÁST OSMÁ

Změna zákona o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech

Čl. VIII

V § 3 odst. 3 zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění zákona č. 217/2000 Sb., se slova „Mužům a ženám“ nahrazují slovy „Zaměstnancům bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, pohlaví, sexuální orientaci, věk, nepříznivý zdravotní stav, náboženství či víru“.

ČÁST DEVÁTÁ

Změna zákona o Veřejném ochránci práv

Čl. IX

V § 1 zákona č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění zákona č. 265/2001 Sb. a zákona č. 320/2002 Sb., se doplňují odstavce 5 a 6, které včetně poznámky pod čarou č. 1 znějí:

„(5) Ochránce vykonává působnost ve věcech rovného zacházení a ochrany před diskriminací. Podrobnosti stanoví zvláštní právní předpis.¹⁾“

(6) Působnost ochránce podle odstavce 5 se vztahuje na všechny účastníky právních vztahů vymezených ve zvláštním právním předpisu.¹⁾

¹⁾ Zákon č. .../2005 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon).“.

Dosavadní poznámka pod čarou č. 1 se označuje jako poznámka pod čarou č. 2 včetně odkazu na poznámku pod čarou.

ČÁST DESÁTÁ

ÚČINNOST

Čl. X

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. března 2005.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

OBECNÁ ČÁST

Vytvoření nového systému ochrany před diskriminací a před porušováním práva na rovné zacházení představuje nejen vypracování samostatného zákona o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon), ale znamená to také provést změny některých právních předpisů. Předložený návrh zákona neodporuje ústavnímu pořádku České republiky ani mezinárodním smlouvám, jimiž je vázána.

Potřebné změny se dotýkají právních předpisů z oblasti pracovní a vyplývají z nutnosti sjednotit definice týkající se rovného zacházení a nároků vyplývajících z práva na rovné zacházení tak, aby bylo zabráněno duplicitám v právním řádu a byl stanoven stejný standard ochrany pro celou oblast rovného zacházení.

Poslední návrh na změnu pak vychází z určení veřejného ochránce práv jako subjektu, do jehož působnosti bude patřit rovné zacházení a ochrana před diskriminací.

ZVLÁŠTNÍ ČÁST

K části první

Antidiskriminační zákon stanoví jednotně pro celou oblast rovného zacházení definice, jakož i nároky obětí diskriminace. Definice týkající se rovného zacházení vycházejí z definic obsažených v příslušných směrnících. Aby nedocházelo v právním řádu k jejich duplikaci, a aby byly stanoveny jednotně pro celou oblast rovného zacházení, navrhuje se jejich vypuštění ze zákoníku práce. Stejně tak se navrhuje vypuštění nároků vyplývajících z porušení práva na rovné zacházení, neboť jejich jednotné stanovení antidiskriminačním zákonem povede pro oběti diskriminace k dosažení stejného standardu ochrany před diskriminací bez ohledu na to v jakém právním vztahu k diskriminaci došlo. V zákoníku práce se uvedou ustanovení o tom, že definice a právní prostředky ochrany před diskriminací jsou upraveny zvláštním právním předpisem včetně odkazu na tento předpis.

K části druhé

Za účelem zabránění duplicit se navrhuje vypuštění definice a nároků vyplývajících z porušení práva na rovné zacházení. V zákoně o zaměstnanosti se nahradí odkazem na antidiskriminační zákon, který obsahuje definice pojmů a právní prostředky ochrany před diskriminací.

K části třetí a čtvrté

Stejně jako u zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti se navrhuje vypuštění nároků vyplývajících z porušení práva na rovné zacházení i v zákoně o vojácích z povolání a ve služebním zákoně. V těchto zákonech budou nahrazeny odkazem na zvláštní právní předpis - antidiskriminační zákon, který obsahuje definice pojmů a právní prostředky ochrany před diskriminací.

K části páté

Stejně jako u předcházejících částí navrhuje se i v zákoně o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů vypustit definice vztahující se k rovnému zacházení a nároky vyplývající z porušení práva na rovné zacházení a uvést odkaz na antidiskriminační zákon obsahující definice pojmů a právní prostředky ochrany před diskriminací.

K části šesté

Navrhuje se, aby v případě sporu ve věcech rovného zacházení a ochrany před diskriminací byla v prvním stupni dána věcná příslušnost krajského soudu. Pro věcnou příslušnost krajských soudů jsou zcela zásadní dva důvody. Žaloba na ochranu před diskriminací podle antidiskriminačního zákona představuje v podstatě speciální žalobu k žalobě na ochranu osobnosti podle občanského zákoníku, jež je v prvním stupni projednávána krajskými soudy. Dosavadní spory z porušení práva na rovné zacházení jsou projednávány v rámci ochrany osobnosti právě krajskými soudy, které tak již s rozhodováním těchto sporů mají určité zkušenosti.

V odstavci 1 § 133a bude za účelem dosažení souladu s příslušnými směrnicemi EU v oblasti pracovního práva doplněno, že k přenosu důkazního břemene dochází vedle věcí pracovních i v případě diskriminace v jiné závislé činnosti včetně přístupu k nim, ve věcech týkajících se povolání, podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti včetně přístupu k nim. Zároveň se navrhuje přesunout členství v organizacích zaměstnanců nebo zaměstnavatelů a členství v profesních sdruženích mezi důvody, kdy dochází k přenosu důkazního břemene z odstavce 2 do odstavce 1 § 133a. Za účelem dosažení souladu se směrnicí č. 43/2000/ES se také doplní, že k přenosu důkazního břemene dochází i v případě diskriminace z důvodu rasy nebo etnického původu také ve věcech bydlení.

K části sedmé a osmé

V zákoně o mzdě a v zákoně o platu se doplní vymezení diskriminačních důvodů tak, aby jejich vymezení odpovídalo požadavkům vyplývajícím z příslušných směrnic.

K části deváté

Institucionální zajištění rovného zacházení a ochrany před diskriminací bude patřit do působnosti veřejného ochránce práv. Současný personální rozsah veřejného ochránce práv je omezen pouze na veřejnoprávní subjekty, rovné zacházení a ochrana před diskriminací, naopak ochrana před diskriminací se vztahuje na všechny subjekty, jak soukromoprávní, tak i veřejnoprávní. Z tohoto důvodu se navrhuje nový personální rozsah pro oblast rovného zacházení a ochranu před diskriminací v zákoně o veřejném ochránci práv výslovně stanovit zároveň s odkazem na antidiskriminační zákon.

předseda vlády

místopředseda vlády a ministr spravedlnosti